

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Георги Пенчев Венков

Факултет по Приложна математика и информатика

Технически Университет – София

на дисертационен труд на тема

КОПУЛИ В СОБОЛЕВИ ПРОСТРАНСТВА И ПРИЛОЖЕНИЯ

на Николай Костов Червенов

представена за придобиване на образователната и научна степен

ДОКТОР

Област на висше образование: 4. Природни науки, математика и информатика

Професионално направление: 4.5 Математика

Докторска програма: Математическо моделиране и приложение на математиката в икономиката

Представям това СТАНОВИЩЕ като член на научното жури по процедурата за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ от Николай Червенов, докторант към Факултета по математика и информатика на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ с научен ръководител доц. д-р Йордан Йорданов.

1. Общо описание на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е с обем от 100 страници и се състои от увод, три глави, заключение и списък с цитирана литература, в който са цитирани 69 източници. Дисертацията е написана на базата на пет статии на Николай Червенов, публикувани в периода 2015 – 2019 г., както и на един препринт (под номер [69] в Библиографията). Дисертационният труд напълно отговаря на съвкупността от критерии и показатели за придобиването на образователната и научна степен „Доктор“ съгласно ЗРАСРБ, неговия Правилник и Правилниците за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности на Софийския университет и на Факултета по математика и информатика към СУ.

2. Актуалност на проблема

Копулите са широко използвани в сферите на застраховане, банкиране и финанси и в случаите, когато се наблюдават взаимодействащи си процеси (рискове) и необходимост да

се установи тяхната зависимост. Докато повечето стандартни модели налагат копули върху данните и изследват дали използваната копула (например Гаусова копула, копула на Клейтън, Т-копула и др.) отговаря и добре описва стохастичната зависимост, в настоящият дисертационен труд се предлага модел, в който е получена уникална копула като решение на задача с диференциално уравнение (задача на Гурса), отговаряща за конкретните данни. Разглеждайки копулите като функции в съответни Соболеви пространства, авторът се опитва да отговори на основните два проблема: как да се установи дали дадена функция е 2-растяща и как да се конструира нова копула.

3. Цели на изследването

Основната задача, която се разглежда в настоящето изследване, е да се построят копули, на базата на предварително зададена вероятностна плътност, като се използва понятието слаба производна (т.е. производна в смисъл на теория на разпределенията). При този подход, независимо от ограниченията, наложени от използването на пространства на Соболев, се получават нови копули, полезни при обработката на реални данни.

4. Основни научни и научно-приложни резултати

В настоящото становище ще отбележа само основните научни и научно-приложни приноси на дисертанта при изследването на копули в Соболеви пространства.

- Представени са две нови обобщени дефиниции на понятието n -растяща функция и се доказва тяхната еквивалентност при определени условия. В случая на гладки функции е показано, че те съвпадат с класическата дефиниция за n -растяща функция. Приложимостта на новите дефиниции е тествана върху множество примери, като на практика се установява, че те значително опростяват проверката за това дали дадена функция е n -растяща;
- За класа на Архимедовите копули, базирайки се на дадените дефиниции за n -растяща функция, са доказвани основните теореми за това, кога една функция дефинирана по формулата за Архимедова копула е такава;
- Дефинирана е граничната задача на Гурса над n -мерния единичен куб за копула в съответното Соболево пространство, като се изхожда от предварително зададена вероятностна плътност. Доказвани са теореми за съществуване и единственост при $n=2$ и са направени обобщения за произволно $n>2$;
- На базата на метода, разработен в дисертацията, е получена копула като решение на конкретно диференциално уравнение на Гурса с реални данни, взети от българска застрахователна компания. Решението на това уравнение е получено чрез прилагане на спектрален числен метод.

5. Публикации по дисертацията

В автореферата и в дисертационния труд са посочени 5 публикации и един препринт по темата на дисертацията. Всички са в съавторство с един или двама съавтори. Те са публикувани в периода 2015-2019 година. Статиите са в следните списания и сборници с

доклади от конференции: Доклади на БАН, Serdica Math. J. и AIP Conference Proceedings, като три от тях имат импакт фактор (IF) или импакт ранг (SJR). Част от резултатите са апробирани на научни форуми като Пролетната научна конференция на ФМИ и Международната конференция „Приложение на математиката в техниката и икономиката“.

6. Характеристика на автореферата

Авторефератът на дисертационния труд „Копули в Соболеви пространства и приложения“ отразява пълно и точно съдържанието на дисертацията.

7. Критични бележки

Нямам критични бележки към дисертационния труд, автореферата и представените допълнителни материали на Николай Червенов.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд „Копули в Соболеви пространства и приложения“ представя резултатите от едно съдържателно и задълбочено изследване на неговия автор в областта на копулите. Оценявам положително този труд и считам, че той напълно отговаря на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, предвидени от Закона за развитие на академичния състав в Република България. Ето защо предлагам на уважаемото научно жури единодушно да присъди на Николай Червенов образователната и научната степен “доктор” в Област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика, Професионално направление 4.5 Математика, Докторска програма „Математическо моделиране и приложение на математиката в икономиката“.

28.03.2019

Член на НЖ:
проф. д-р Георги Венков